

САНА ОЛОХ

ХАБЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

ЧУРАПЧЫ
УЛУУБҮН
ХАБЫАТА

№ 126 (7767) ★ 1994 сыл алтынны 27 күнэ, Чэмпээр ★ Сынаата — 146 солкуобай 15 харчы

Хайдах олоровун, бааһынай?

КОМӨБӨ ЭРЭНИИ

Урууну улахан сохостар хааньнызын кытыгылар мол-дын ордук саньыллара, Техника албада, сапаттан-сапата, тутуу кылбизниэ-ба, улахан кинилэргэ эрэ хадабалар динилэр. Ити эрзэри кинилэргэ үлэ ха-йысхата элбөүтөн салал-лымы, тэрэһин бытааран, кэниини соһуллааччылар кинилэр буолаллара. Эри-лик Эристийн аатынан со-хос Хоптобото ити «ма-рыыттан» эмне ырааппата-ба. Ордук үлэбит иди-тинийбэтэ, кыстык сиппэтэ.

Былырынгыттан бүтүн нэһилиэтин бааһынай-наа барбытара. Нэһилиэ-кэ 19 бааһынай хааһыс-тыбата баар. Ассоциация председатели И. А. Фиди-пов, кини — бөсө нэһил-лөөк баһыдыга. Хас бири-дин ха-аһыстыба туспа бу-руу таһаарынан, ааспыт кы-стык тоһо да кырымчы-тын иһин, урукку курдук улахан айдаан суоҕа. Бы-лааннамыт сүөһү-ас са-һынгга үктэммитэ.

Бу соторутаабыта баа-һынайдартан биридэстэрин Д. П. Пестеревт көрөөн бөпсөтүм, кыстыктарын иктэрэһиргэстим.

— Ассоциациябыт «Бо-ломо» диян латтаах. Оттон мин салайар хааһысты-бам «Алаһа» диян. Былы-рын ахсынныга регист-рацияламмыта. — д и н и р Дмитрий Николаевич.

Атыттартан уратылаах хааһыстыба эбит, сүрү-

нээн, баһаларын кэтэх ха-аһыстыбаларын холбоон тэриммиттэр. Сүөһү-нээн сизгэ ылар паай суох эбит. Тоһо диэтэргит, со-хоска үлэлээбэтхтэр. Дмитрий Николаевич бэйэ-тэ бу иһин атах танаһын огоруулан идэтиһэн үлэли-к сылдыбыт. Убай иһин Н. Г. Пестерев эргизэн үлэһи-тэ. Ийэлээх аба, кырды-бас дьон, бочуоттаах сын-ныалаһа олоролор. Дьэ бу бири ыал аймактары-нын, сүрүннээн, сүөһү-лэ-рин холбоон хааһысты-ба тэриммиттэр. Төбөлөө-дүнэн 8 сүөһүлээхтэр, ол иһингэр 2 ылахтаахтар. Дьө-бустара бэрт. Онон үүт-ас да үөһтэлээбэтэх. Сылга 1 тонна үүтү, 5 центнер эти туттарарга дуогабардаах-тар. Эт туолуо динилэр. Үүттэрин хайымы-үйэ аах-сан булуттэр.

Нэһилиэккэ быһылыбы-тынан, хааһыстыба 4 чилиэна 5-тингэ тарсар сири-анатан, уопсайа 20 тен-тардаахтарын оттообуттар. Онтутарыттан быйыл са-һы 8 тонна оту чөмчө-пүттэр. Эби атын сирдэри хоруйсан 12 тонна оттоо-буттар. Итинэн кыстыкка 20-ча тонна от аһыл-лаах кинирбиттэр.

— Ити тонна агара эти-нэн, тонна үүтүнэн тоһо дохуоту киллэриннэххиний. Итиниктин туохтааххыт, хайдах салайынаһыт, сай-даһыт? — динибин.

— Быйыл кыахыт итин-ник. Иһэр сылга сүөһү-ас хайдах-туох турарыттан былааннаһаһыт. Сүөһү-тэн ураты атын дьарыкыт суох. Ссуданан туһанар ки-һи туохха эмэ сананыа өтө. Вырыһыаныттан тут-тунабыт. Онон билигин бири техниката суох дьом-мут.

— Оччотугар туох туһу-тан туспа хааһыстыба тэримминикитий? Урукку курдук, кэтэх да хааһыс-тыбанан олоруоххутун сөп этэ буоллаба, — динибин өс-сө лаппыан.

— Бааһынай хааһысты-бада көмө оһоһуларын иһин. Холобур, ассоци-ациябыт көнүө чөлчөт-лөөх уматыгы ылан ту-һаныбыт. Быйылгыбытын толору халччынан оло-ро-бут, оттообут. Ол да улахан чөлчөтүн. Ити сир-анаттыбыт, нолуоктан бос-холоһубут. Хотон кэгэ-тиннибит. Калэр сылга кү-рүө-хаһа туттуо этибит. Онуоха тыа хааһыстыба-тын управленнети кытта дуогабардаһаһыт. Онон көмө үп-харчы биэрэллэр динилэр. Былырынгылар 200 тыһ. солк. аахтаран ылбыттар этэ. Оччотуо-с сыналарга улахан көмө этэ буоллаба. Мин ол кү-рүөбөр бырайыак оһорто-руохтааһын. Сынаатын улаханник эттэхтэринэ, он-тон аккаастанарбар тини-бин. Ити тутууга биэрэр

үлэтиниздэр улахан сы-наны көрдөөтхөрүнэ да көгүлэ эбээт, — дини ба-һынай.

Ааһынар-суоттанар сөп бөбө буоллаба. Ол эрзэри тастан көмө суоһуттан ит-нэн олодоххо, итиниктин хайдах сайдабыт. Билигин бааһынайдарга көрүл-лэр араас чөлчөтүнлэр мунура суох барбатарга чуолкай. Тоһуоҕа, туох барыта кэм-нээх-көрдүлөөх. Үгүс баа-һынай хааһыстыбалар би-ди нолуоктан босхо-лонор 5 сыллара бүтэрэ субу кэллэ. Онтон хайдах буолаллар? Ол туһунан ыйталастаахха, маньык буолуохпут, ону оһоруох-пут, сайыннаһаһыт диян былааннаһыт бэрт аһыах. Ол оннугар «биримэ көр-дөрө иһиэ» дияччилэр. «Бүтүн нэһилиэтин бэ-рм бааһынай буолаһыт диян буолта» диян ким эрэ дьаһайбытыгар бас бэрим-ниттин тыллаһааччылар эмне суох буолбатахтар. «Паайга тиксээри» эбэтэр «Паайытын аҕалан бааһы-нирээрэ, хайаһаһыт?» дини дьон эмне бааллар.

Бири чуолкай. Эрэнэр көмөлөрө сыһа тоһуо. Оччотугар бу бааһынайдар хайдах буолаллар? Ону бү-гүн толкуйдуохха баара. Кылааһынайа, кыһалҕа-тан тахсар суолу тобулу-нарга эрэ сымлаан ону-о-ха-маныаха, сүһүөххэ ту-руохха дияри эрэ ити бас-такы көмөлөр оһоһуллал-лар. Ону табатынан, көнө-түһүн өйдөөххэ. Үгүстөр-гэ бүгүн ол көстүбэт.

С. СМЕРНИКОВА.

СИА ИЙТИННЭРЭР

ФЕДЕРАЛИЗМ ПРОБЛЕМАЛАРЫГАР СЕМИНАР

ДЬОКУУСНАП. Алтынны 24 күнүгэр Правит-ельство Динитин Олоһон саалатыгар «Федера-лизм проблемалара практикада. Федеральная госу-дарстволарга Федерация субъектарын сыһыанна-һыллара» темада российская-германская семинар аһылыһа.

Германия делегациятын састаабыгар — Федераль-най сирдэр министрстволарын советниктара, АДДМ үлэһиттэрэ, юридическая наука доктордара, Россия өрүтүн Федерация субъектарын, парла-менты уонна общественной-политической тэрилтэлэ-ри кытта сибээскэ департамент директорун баста-кы солбуйааччы Фарид Мухаметшин баһылыһаах РФ АДДМ үлэһиттэрэ сирэйдээн көрдөрүллөр. Саха Республикатын өртүттэн семинарга Тас си-бээс министрствота, Государственной мунньах (Ил Түмөн) Палаталарын председателиэрэ, депутаттар, конституционной суут чилиэннэрэ, Тыл уонна лите-ратура института кыттылыны ыаллар.

Семинары аһарыгар СР Тас сибээскэ министр Виталий Артамонов семинар кыттылаахтарыгар Президент Михаил Николаев эбэрэ суругун тек-стин ааһан иһитиннэрдэ.

Государственной Мунньах (Ил Түмөн) Респу-бликатын палататын председатели Егор Ларионов Фе-дерализм проблемаларыгар уонна германская деле-гация салайааччыта юридическая наука доктора, аян дойдуга биригэ үлэлээһин Германиятааһы фон-датын бэрэстэбиитэлэ Вильфрид Бергманн РФ го-сударственной уонна конституционной быраабын туһунан даһыллаларын истэн баран, семинар кыт-тылаахтара санааны атастаһыны сабалаатылар.

Семинар алтынны 21 күнүгэр дияри буолуоҕа.

1994 СЫЛГА СҮӨҮ ИТИНТИН УЛЭБИТТЕРИГЭР БИДААБЫ КОМПЕНСАЦИОННАЯ ТӨЛӨБҮРДЭРИ ОЛОХТУУР ТУҮУНАН

Саха Республикатын Президеһе Михаил Никола-ев 1994 сыл алтынны 22 күнүгэр 818 №-дээх Ыйааһынан, үлэ ураты режимин уонна ырааһына, Дохуот таһыма араһалаһыта улаатан турарын учуоттаан, тыа хааһыстыбатын бородууусулатын оторон таһаарааччылар социальнай өйбүллэрин уонна көмүскэллэрин сыһыныгар уурда:

1. 1994 сыл сэттинни 1 күнүттэн кыныксыт-тарга 150 тыһыынча солкуобай, сүөһү көрөөччү-лэргэ 100 тыһыынча солкуобай кэмэйдээх ыйдаа-бы компенсационнай төлөбүрдэри олохтуурга.

2. Саха Республикатын Правительствота иһки кидиэлэ иһинэн компенсационнай төлөбүрдэр бала-һаманьаларын уонна бэрэздэһтэрин биһэргэтирэр, үбүлээһин источниктарын быһаарарыгар.

3. Бу Ыйаах туолуутун көнүрүөһаһыны Са-ха Республикатын Правительствотын председатели бастакы солбуйааччы Борисов Е. А. сүктэрэргэ.

ТУУҔА СУОХ МИНИ ИБЭРГЭ ТИИДИЛЭР

НЕРЮНГРИ. Маһаһынгга туус суох буолла. Аны бу аһы тымтытанан да туран булбаньын. Хаппыһа туһаныахтааһар буолуох, минигэ да кутар туус суох буолла. От ыйыгар манна 24, атырдыах ыйыгар 73, балаһан ыйыгар 33 тонна туус аһылаһаһа. Эргизэн үлэһиттэрэ куорат олохтоохторо тууһу итинник хаһааныахтара диян, түһээн да баттаһахтара.

Биһиги улууспутугар —бу күннэргэ

СЫАНА УЛАРЫНЫАН СӨП

Ойуур хааһыстыбаты бюджеттэн үбүлэнэр бу-дан, үлэһиттэрин хамыс-тара кыра, ыйга ортотунан 42 тыһ. солк. аһылаа-таахтар. Дьон олохсуһан үлэһиттэригэр уруккуттан баар үтүө үлэһиттэн тө-ригэ кинилэри өттүүр си-ринэн хааччыһара уонна көмө хааһыстыбалара тутар. Рынок кэмтэргэ бу дьаһ көргөһө абырала улахан.

Тэрилта быһылыгы бы-лааннаах үлэлэрин эри-дөхсөн толорон иһэр. Арай тыһы ыраастаһыһыта бы-таардылар. Онтон атын

дьаһалларга, холобур, ба-һаарынай суолу оһорууга тыһы солтоһуһа, дел-ланы быһан биһингэ, о. д. а. аһара толоруулаахтар.

Манна даһатан эттэххэ, деловой уонна оттук маһи-сманалар ырааһыһаара күүтүллэр. Билигин улуус-ка фиксированная сына-лар туттуллар буоланнар, тутуу маһыгар бири кубо-метр иһин биһиэт сынаата 97 солк. онно рента эһи-лэн 135 солк. буолар. От-тон оттук маһка рента аа-һылыһаһа, билиэтин сы-наата кубуһар 5 солк. этэ. Күрүө тутуутугар бири ки-лометрга 123 тыһ. солк. ыһылларын дьон ыһар-

батар уонна сыһа өй-дүүр. Бу хамнаһы үрдэтэ-ри буолбатах, калыкуһи-ца олоһулар. Ойуур ха-аһыстыбатыгар туох до-хуот кинирэрэ бюджетка барар.

«СО» корр.

«ЭНГЭ ТАРДЫТА» КЭРЭХСЭНЭР

«Маарыкчаан» телера-диостудия итинник ааттаах анал программатын теле-визорунан көрөөччүлэр кэ-тэһэр биһинилэрэ буолла. Бу биһэри ыйга биһрдэ тахсар, улуус талааннаах дьаһпорун, кинилэр үлэ-лэрин, дьаһ көргөһтэрин ту-һунан быһыһыһаһа. Бу иһтэрэһиһэй программа-ны Россия культуратын үтүөлээх үлэһитэ М. Ге-расимов тэрийэн ыһтар. П. СЫРОВАТСКАЯ.

Бастакы көтүү

Новосибирская, Чкалов аатынан производственной та-хылаһыт АН-38 граждан-ской самолет Сибир ха-лааныгар бастакы бору-ба-

лыыр көтүүтүн өһөрдө.

Бу 30 миһтэлээх са-молет Антонов аатынан АНТК-та ырытылан оһо-һуллубута. Дьэһиттэр сым-ла туттуллар. Куттал суох Чуолуутун техникатынан көтүүтүн кэһиниттэн, аһылы саһолеттартан ордуктара.

Үйэ агара буолан баран

бу производственной хол-боһук уонна АНТК эмне биһрдэ үлэһит буолбут-тара кэрэ бэлэ. Чочу бу манна, Сибиргэ, аан бас-такы КВ оһоһуга ха-лаанга кыһаһан тахсы-быта. Ол 1946 сыллаахха этэ. Оттон АН-38 самолет бастакы көтүүтүн аны ки-ни государство — Россия уонна Украина — летчи-тара толордулар.

АН-38-һы туһаныах-тарын баһарааччылары ула-ханник сэрэгдэлэттэ, 129 саһаасчыттан көрдөһүү кинрдэ.

Хаартыһаһа: старший баһарааччылар ула-ханник сэрэгдэлэттэ, 129 саһаасчыттан көрдөһүү кинрдэ. В. Зинин түһэриһэ

(РИТА — ССТА).

Улуу Кыайыы 50 сылын көрсө

Европа дойдуларын босхолоспута

Бирахтавьдлаах Россияда бийиги, сахалар, ага уустарынан хайдыһан ололбуттара. Улуус собуруугу билингги түөрт нэбилэктэрэ, ага уустаһыы садала, хайдах-туох кыранмыссалаһан ололбуттарың дэбигис өйдүү охсубаккын. Холобур, бу кэпсир иһим төрөллүттэрин алаастара оччолорго Хайахсыкка киирсэрэ. Диринг бөһүөлэгиттэн 9 км тус арҕаа сытар Кыалык алааска Анастасия Михайловна уонна Игнатий Егорович Григорьевтар диэн бөрт дьаданы кал ололбуттара. Кинилэр төһө кыайадыларынан сүөһү иттэн аһахтарың итиннэллэрэ, сиуоха эргэһэ хара тыадырыттан, күөх далайдырыттан эбиннэллэрэ. Григорьевтар үс кымыһан уол ололонтуттара. Кинилэри оччотобу сиэриһэн олох кыра саастадырыттан үлэһэ сымһааран, такаһан улаатыһадырыттан, оскүөдэ диһэн түһэн түүлүлэртэр дадыны битаппат этилэр.

Кыра уоллара Ыста-
наан 1913 сыллаахха то-
рообута. Кини убайын
уонна эдьийидэрин кытта
сэидэйдэрхэн, улааппыта
үлэ бурбаалдытын тэигэ
сүксэрэ, уол абатынан да,
илкитинэн да бэйэтин ба-
лачча нмаанара, ошон ки-
нидэртэн итэбэс үлэлээ-
бэт этэ. Григорьевтар
1931 сыллаахха «Куоха-
ра» колхозка киирииттэ-
рэ, тугу сорулалларынан
үлэтиниллэрэ, оччотоогу
күүрүүнү-хаарышны, өрө
көтөүлүтүүнү кытта тэ-
нэ хаамсыбыттара, сага
олох туругурдар туһугар
Григорьевтар олохчу ан-
тивнай кыттыһым ылбыт-
тара. Ити мурдук олох
сыйыа түспөн, онуларын
будан санардым өрө ты-
һыах мурдук буолан эр-
дэхтэриниз. Апа дойдуну
көмүскүүр сэриг тодо
ааһнабыта.

Онон Степан Игнатьевич Григорьев 1942 с.с.

Американскай «Гармония» бырайыак итин ийинин Карелия республикатын ийин куоратыгар Петрозаводскайга Америка полицейскайдарын баллаво үлэһэртэ.

Мянзэрдин сымдыр не
кирбэх «копалар» Россия
миллионердарынын оны
тарын атавастылар, үлс
лүрүн билестилэр. Аме
ришанедгар бронезилет
таах, саалаах-сэнтээх, ха
рах уутун ыгар таатаах,
дубинкалаах, велосипедтаах
кэлбиттэро. Ыалдыттар
ортолоругар холубунай
розькис, патрульной-посто
ной сулуусуна милицейский

бэс ымысар армилда ыгыт-
рыллар. Кини бу миннэ
ыкыттан ырааппатада,
таагайыттан талзынна
тада. Ойус иттигэ буолан
бинрде эиэ Дьоккуускайга
киирсе сымдыбыта эбитэ
дуу, суоҕа дуу. Эгэ нууч-
чалыы бидэ дуу. Оноо
олох муһутаан саха уола
ыраах айаны тэлэр буол-
бута. Ыстаан, сахалар эл-
бэхтэригэр, бэйэ-бэйэлэ-
риттэн истиһэннэр туту
оноруохтаахтарыы, ханна
барыахтаахтарыы сип би-
дэи утга ханас дайбаан
сымдыбыта. Ворохуот,
поезд диэннэрин сана кө-
рутэлээбитэ, соххута-мах-
тайбыта. Онон Урал хайа-
тын нолгө өлүгүгэр Перэгэ
нуоракка тийнэр. Манна
киишлэр үөрэтэллэр. Сте-
пан сымдырба буолан сип
агыттартан хаалсыбаттык
үөрэнэр. ытар даҕаны.
Кини ытааччы (стрелок)
буолбутун таһынан руч-
ной пудемсна иккис нуу-
мэринэн сымдыар. С. И.
Григорьев сулуусналыыр
чаана Курскый, Белгород,
Харьков нуораттарынан
сарыллэһиэ собуруу диэки
извиллэр. Илг куддук
1944 сылга бэйэбит кыра-
ныыссабытын сндыгт өс-
төөхтөртөн бүтүнүү бос-
холтоон бараһар, Рухы-
ния территориятыгар кин-
рэллэр. Бу маршал Тол-
бухин командуиоңайдаах
үһүс Украинскый фронт
эа. Степан Игнатъевич
сарыллэспит үгүс түтүннэ-
риттэн икки күрэккый көр-
чиги көпсөбиги.

Күннлэр полкалара бир дэрзбинэни ылар уонна өстөөхтөрү энгиртэи күөт нүдүмөн бааһы ыңа тахсыбыттар. Өстөөх пулемета биигги саллааттарбытыгар минилэрин дикки сыбарыйар ылары бирбэт, үгүс киһи өлөр, бааһытар. Арай икки ардыларыгар бир пулемет турара нөстөр, ону ылан өстөөхү утары уоту аһарга былааннаналлар. Ошон извод командира лейтенант Еременно Степанга пулемету собон таһаарды.

га биринээс бээрэр. Онуо-
ха «Очтодунд миннэх ха-
халаан харса суох ууту
абын» дигэн көрдөһөр.
Ову толораллор. Степан
пулеметын союн дьонно
ругар олох чугалаан эрдэ-
нээ өттүгүн унуодар та-
баллар. Ошон санитарнай
часкени ыытталлар. онто
госпиталыга утаараллар.
Кини үтүөрэн ишкестөөн
пункти ачкыпты эргил-
лэр. Бу сырынга Румы-
ниянан Югославияга
тиийэр. Билиги чаастар-
быт оборонада сыталлар.
өстөөхтор харса суох ни-
мэн кири сатыыллар.
Манна Степан Игнатъевич
танканы ытар орудие на-
водчыга буолар. Ыраах
өстөөх 10 танката ийорд
көстөр. Стеланнаах ору-
диелара биір танканы
уматар, ити курдук кыр-
гыһыны хомуутугар 6 тан-
каларын хаалларан өс-
төөхтор куоталлар. Бу
кыргыһыны С. И. Григө-
рьев «Хорсувун иһин»
медалинына наараадала-
нар. Кини сөрүһүн Авес-
рия сирегар түмүстөһөр.

С. Н. Григорьев 1945-
сыллаахха дойдутугар э-
гиллэн кэлбитэ уонна Ма-
рия Егоровнаһын олох-
торун холбообуттара. Ви-
дигин киһилэр 8 оҕолоох-
тор, 15 сиэннээхтэр. Ба-
ры атахтарыгар турбуй-
т, бэйэлэрэ тусла мал дьон.
Никандр, Мария шофер-
дар, Иван, Егор трактор-
ристтар, Семен слесарь,
Прокопий электрик. Ада-
ларын удьуордаан бары
механизатордар. Степан
Игнатьевич Эридик Эри-
стии аатынан колхозка,
Кэлиин совхозка 30-тан
тахса сыт ууһунап үлэ-
лээбитэ. Ол да иһин
дьомто-сэргэвэ «Уус Ыс-
тапаан» дьин аатынан
биллэр. Видигин киһи тө-
һө даҕаны 81-с хаарын
саныгыгар түһүрдэр, дьин
ис-тас үлэтигэр төп кур-
дук көмөлөһөр, сайыһын
оттоһор, бултуһан да тур-
даҕына көмүд.

Степан Игнатьевич Григорьев. Ага дойду саринтин иккис степеннээх орденнана, «Хорсунун иини» уонна хас да юбилейнай медалларана на-бараллаларыта.

Гаврил КУЗЬМИН.

дара, автономистордар, жөнч (уна) Россия пат-
буруйу оюрууу сэрэтэр рулларынын мотоциклдест
сүлүүсү дьомо бааллар, докумундары бэрэбэр

Хаартыснада: Америка
полицейскайа Майк Вэллс.

кович (ууга) Россия пат-
рулларынын мотоциклет
документнарын бэрэбэр-
кэлээр.

PHTA—CCTA.

Чурапчытаазы народнай театр 25 сылыгар

Ү ИЭ чимширо. «Этгэххэ дөбиг» диалогбит бийнги саха үгэбинэн. Үлүгүдүр, охуоха өблү кургуоминээх анаар үлү үлүгүтэр сырыттааха, үлү өмөһүгү биллибиккэ ааһар эбит. Үлүүдүтү минигүтэр, 1969 сыллааха, И. И. Канданскайынан тэрхилибит пародиян театр бастаан быйыһын ааһыта көмүс 25 сыл ааһа охсубут. Кини тустуһа идэлээх, тустуһууһун тэрхилэлэргэ үлүһүтэр, ол эрээри оонньуурга ис дууһаларыттан баҕалаах артистары түмөр буолан, идэтийбит театрдартан улахан уратылаах. Инобэтин тустуһа үлүһүтэрин кинигиттэн хамнаһа суох дьону түмүү театрға хамнастаах софоток үлүһүттэн—режиссердан алаах сыраһы, үгүс сүүрүүнү-көтүүнү, ардытар биирдии артистан, аны кини үлүһүтэр тэрхилэтигэр ааттаһыһы-көрдөһүүнү эрбэр.

Тургоруудлар спектаклга хайдах бичимлэх-гугуулах, хайдах характердаах дьон оонньуохтаахтарыттан артистары сүүмэрдээбин сабаланар. Онуоха театр төбө активтаада уонна режиссер хас биһрднн ийиннн кытта сыймана быһаарар оруолу ылар. Биһини театрбытыгар анал үрдүн үөрөхтөөх И. И. Кандинская, Татьяна Константинова, Мария Герасимова, Надежда Заболоцкая үлэлээн иэллилэр. Бары даҕаны үлэлэригэр бөрүннүлээх, коллективны түмэр дьобурдаах дьон. Ус бастакыллара араас биригчиннэлэринин 1-2 сыл үлэтин-үлэтин уурайдалабытытара, арай Надежда Заболоцкая 18 сыл тохтоло суох режиссердаата.

Нини 1972 сыйлаахха Улан-Удэгаады култура институтун театральнай-режиссерскай отделениетын уэрээн бүтэрээт дойдутугар — Уус-Алдан Тандатыгар түөрт сыл Култура дынэтигар директордаабыта. Эсөө орто осуола минниэтин нини сыл Тийт Арыа кулуубугар сэбиадиссэйдээбит буолан, үлөө опыттаах, дыобурдаах элэр киһи ити миннээх үлэте РСФСР Културатын министерствотын Бочуотунай грамотатынан бэлэстэммитэ. Чуралчы народнай театрыгар изээн аан бастагы үлэтинин И. Гоголев «Үрүг көмүс итэһэ» диэн драмата итэ. Онтуката Надежда Михайловнада чохчы даарыи көмүс итэһэни буолбута. Улууэ көрөөччүлэрин улахан бэйлэрбэллэрин ылбыт бу спектаклынан байэте төрөөбүт уонна бэйлэги оройуоннарбыт бары нэһиллэнтэрин хабаи гастроллаан изэбитэ. Онон нини айар отчуступ курдук буолбута уонна коллектив народнай театрдары республикатаады көрүүгө бу драманык ыттан мааннайгы миннээтэе тахсыбыта.

Чурагчы театр тариллизэнтэн 51 бөдөн формалаах спектакллары туруорда, ол иннитэн 40-ка—Н. М. Заболотная үлэллэр кэмигэр. Итинтэн режиссер быһымтынан тус бөбүт көрөөччүлэр дүүүлээригэр 30 спектаклы тыйаарда. Ол курдук Н. Гоголе «Уруй көмүс инээн», «Кэрэ көмүскаллар», Н. Семенов «Сопордууттар», «Кынат», С. Омоглоон «Сайсарта», Л. Габышев «Харах уута», И. Находин «Олорун иннигэр», «Улахан дотор», «Айдалынаах дуулаахтар», П. Ойуунускай «Ыраах таары ыйаада», М. Герасимова «Көтөрүү», «Хаалды Хабырыс», С. Тумат «Ини чуумпу» уо. д. а. Кини театр репертуарын байытымыга үгүстү үлэллэти. Саха суруйааччыларын таһынан, нуутчалыынан тылбаастаан бырааттыы омуктар суруйааччыларын айымныылара сахалты састардыллынылар. Көрөөччүлэр Б. Васильев «Манна чуумпу сардагалар», В. Розов «Төгэ суох мөһүөрүн», С. Нодыгаде «Моллиаах курекатын», Н. Коньевский «Ним ууут кыайыарын», Ф. Будиков «Эмэх

сигтэр эргэ тахсаллаарын» бйфирзэн
корсубуттэрэ. «Молниязлах куртна»
телевидениенан республика корсоччу-
ууригэр тизаридиинэ.

Надежда Михайловна саданар коллективыгар айар дьомур сайдыытыгар ахсаабат болҕомто ууруллар. Ой курдук, үрдүкү уонна орто үөрэни бүтэрэн режиссер аатын ылар дипломнай үлэлэр көмүскэниилэрэ үтүө үтэскэ кубулуйда. Сахалартан бастабы кинорежиссер Алексей Романов, билиһи театрбытыттан кынат үүнэриммит Алексей Павлов, Дирингээн музыкальнай оскуола учуутала Павел Федоров, народнай театр таалааннаах артистарыттан биирдэстөрө Василий Кузьмин дипломнай үлэлэрин үрдүк сүтүһүннээхтик көмүскээбэллэринен, сомконнайгак кинэ тутта

Театр— режиссерынан.

быт. Оскуола үөрэнээччилэрин театр үлэтигэр ытыһынарымы биэр түмүгү бу «Сайсарыга» Мулду уобараһын чарыдайдык айбыт Ваня Бушков Илин Сибиирдеэби культура институтун театральнай-режиссерскай отделениетын бүтэрэн кэлэн, театрыгар директордыыр. Ишникитин режиссерскай үлэ эстафетатын тутар бааһаах.

Театр үлэтин биір сана сүүрөөниң сүүн артистар айар биечөрдөрин тэрийэн ытыгы буолар. Ол курдук Елизавета Попова, Прокопий Дорофеев, Мария Герасимова, Надежда Заболоцкая, Иван Кандиновский, Валентина Пинигина айар биечөрдөрин изилдизиннь астынан көрбүтэ. Билигин итинник биечөрдөр салгы ытылдарга бөлөмнөһөлдөр. Коллектив уонна театр 26 артистара уусуран самодеятельноһы Бүтүн Союзтаагы көрүү лауреаттарын аатын ытытара. 1976 сылтан народнай театр режиссера, кини салайар коллективэ ССРС, РСФСР, Саха Республикатын Куйлуратын министрстволарын, ССРС Суруйааччыларын союһун, партия обкомун Вочуотунай грамоталарынан, Государственной Академической Аччыгыһ театр бастакы степеннээх дипломуна наһараадалаһыта, ону ааһан республика базевай народнай театрынан буолар. Ойно Н. М. Заболоцкая ботчумнаах кылааты килдэрсибитэ кимнээх барытыгар өйдөнөр.

Надежда Заболоцкая режиссердуу-
рун сэгтэ, театрга артистка быһыыты-
ны көрөөччүлөр биһирэбиллэрини
ыллар. Кини айбыт Аан Далбарыш
(«Урун нөмүс илгэһэ»), Сайсарытын
(«Сайсары»), Хоборооһун («Малгин-
нар тыһынаахтар»), Даайыһын («Со-
нордүүттар»), Маалпа Тинтэбинэтин
(«Кынат»), Түөгө Сийимэтин
(«Дууһ»), Бөһкүөнатын («Оҕо ба-
барыт»), о. д. а көрөөччүлөр биһи-
ти даҕаны өйдүүллэр.

Н. М. Заболоцкая ханиа да сүрэгтэр общественный Үдэттан туора турбута суох. Урут народнай депутат быһылыгынан албах сүрүттээх үлэһи аатыһыпта. Дьэ итинник бэртээхэй тэрийэччи, талаанаах артистка — П. М. Решетников аатынан Чурапчытаабы народнай театр режиссера ССРС Кудьуратын туйгуна, Саха Республикатын культуратын үтүөлээх үлэһитэ, уус-уран самодеятельноһы Бүтүн Союһтаабы уоһина республикатаабы көрүүлэр лауреаттара Надежда Михайловна Заболоцкая.

П. ПОПОВ,
театр артиста.

БОЙУОНА Сэгэрим, уоскуйн түс,
«суга түлхэр дээр дүлүн
сынъянар»
сотору нэмнэн
сыгмынхтайм илэ бэйэлнэн,
бата.

